

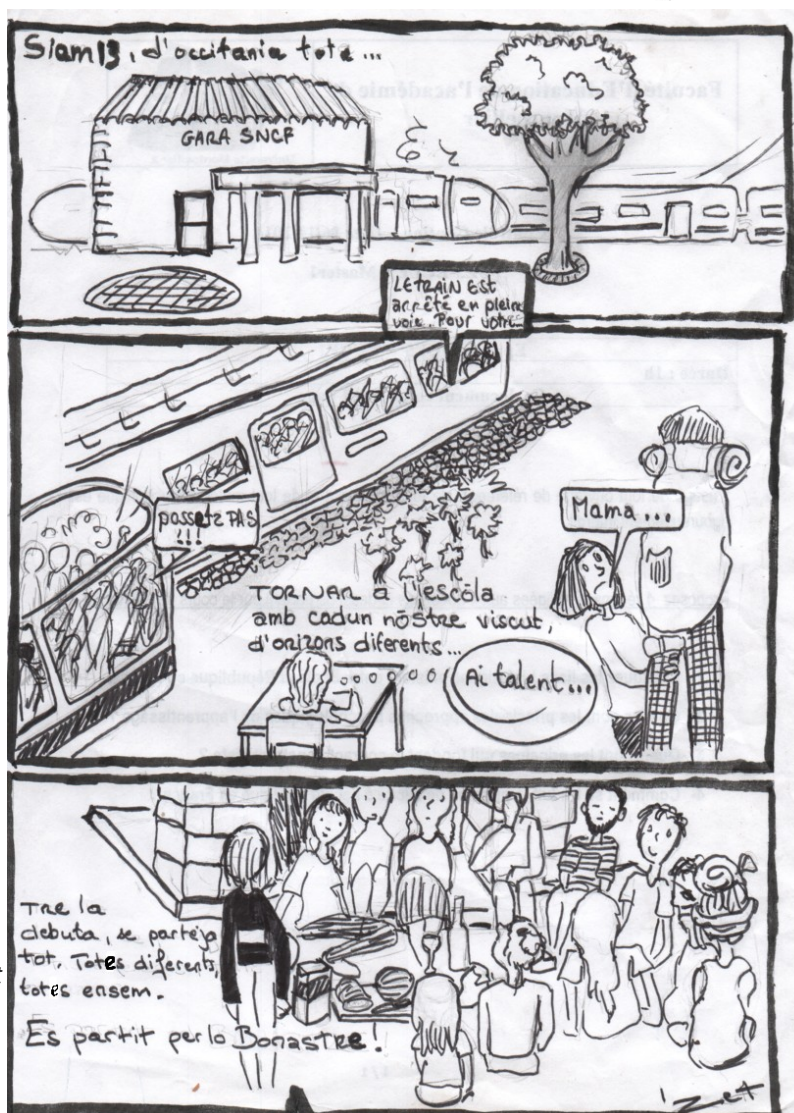
Lo BONASTRE !

Jornal de la còla 2016-2017 dels calandriers Aprene 1
Setembre de 2016 - N° 1

Agenda cultural : De mancar pas !

17 de setembre	Concèrt a gratis a la basilica Nòstra Dòna de Marceille : Cants amb Terra Maïre e Gesppe e dança amb Lou Ramelet Moundi. Estanquet e pichòta restauracion al benefici de l'Escòla Calandreta Limosena. <i>Limós</i>
17 de setembre	A l'ocasion de las Jornadas del Patrimòni, lo CIRDÒC organiza un talhièr cosina per vos invitar a partejar vòstre eiretatge familhal. <i>Besièrs</i>
24 de setembre	Festenal per mainatges : Los graussels (« Les petits cailloux »). Espectacles e talhièrs diversès. 6€ l'intrada, al benefici de l'Escòla Calandreta. <i>Albi</i>
24 de setembre	A l'ocasion de la tampadura de « Fai virar », concèrt a gratis de Mauresca a 8000 del ser. Café Calandreta convivial a 10000 del matin. <i>Pesenàs (Plaça Gambeta)</i>

Simon Brändli Barbança

Beneset Combet
'Zet

Bonastre e simbolisme

Sèm 13. Femnas, òmes, parents, escolans, calandriers, futurs regents. 13 occitans un pauc de pertot, 13 de tota mena e de tot vent. Aicí, benlèu perque los meses passats, la foliá dels òmes a macat la nacion e lo monde, sèm 13 per ensajar de partejar, de mena conscienta o pas, sus qualques fuèlhs, l'idèa nòstra del bonur e del bonastre. E benlèu un pauc per supersticion, aquí sèm 13 que se dison qu'avèm d'astre d'aver ganhat los bancs d'Aprene e que non, aquesta annada serà pas un desastre ! Tot anarà plan que sèm 13 de mai, a portar la lenga nòstra e d'unes amb lo punh quilhat. Sèm 13 a créser al movement nòstre, e èsser passionats, sèm 13 d'aver vertadièrament trapada nòstra plaça dins las calandretas. A partir d'ara sèm 13 d'avançar pichon a pichon dins nòstra bèla familha amb vosautres, ne fasèm totes part. E preni lo temps aici, de vos mercejar que sètz vosautres que nos avètz mormolhat e cantat l'occitan, qu'avètz pres lo temps de partejar la clau amb un C bèl.

Puèi, per acabar amb aquela obsession d'aquesta-chifra-que-podèm-pas-citar, e benlèu per se rassegarar, podèm dire que òc, la chifra 13 nos va portar bonur, e qu'aprèp, a nosautres los gats negres, los passatges dejós d'escalas e lo pan revirat sus la taula !

Perque es plan melhor de pensar coma aquò e de se prene pas lo cap. Un pauc de leugieretat a pas jamai tuat degun, ni mai la chifra 13 (informacion que vos calrà pas divulgar, que los sceptics seràn confonduts).

Coma aviái coma tòca d'escriure 13 còps la chifra 13, vau arrestar de picar e vos daissi tornar comptar se me soi pas enganada .

Me manca pas mai que de vos desirar Bona Fortuna per aquesta annada novèla e vos dire « al còp que ven », qu'a partir d'ara nos anam tornar rescontrar.

Julia Dupiellat

Constellation del mes

La constellacion de Pegàs (*Pegasus*) la podem localizar al nòrd de Aquarius e Pisces, a costat d'Andromeda. Es una constellacion granda ont lo mai visible es lo carrat central.

Pegàs es lo caval alat de la mitologia grèga que nasquèt a partir del sang de Medusa. Un fum d'òmes lo volguèron ténèr, mas degun capitèt pas... Levat lo prince Belerofonte que - amb l'ajuda d' Atenea - lo capitèt de montar, per dempuèi viure fòrças aventuras amassa, quitament contra las Amazonas e la Quimèra. Malurosament Belerofonte venguèt tròp orgulhós e ambiciós, en disent qu'èra coma los dieus e ensagèt de montar al Mont Olimp (l'ostal dels dieus)... mas aquò encolerèt Zèus que mandèt un moissal per picar lo caval alat e, aital, far tombar lo prince.

Pegàs demorèt viure dins lo Mont Olimp, ajudant Zèus a portar lo liuç e lo tròn. Per lo mercejar, Zèus lo convertiguèt en estelas e lo placèt dins lo cèl...

Jesús Izquierdo Pérez

Un pauc dau lexic a prepaus de la viticultura

Començèm a ausir lo mot « vendèmia » en 1200 après J-C a l'epòca lo mot significa « periòde de l'annada onte recòltan lo rasin » ven dau latin « *vendemia* ». Dins nòstra Occitania, le lexic a l'entorn dau vin es ric , agacham d' un pauc plus près...

Elodia COUDERT

Caucar lo rasin

Un pauc de mitologia sus Bacchus (pels romans) – *Dyonisos / Dyonisus* (pels grecs)

Bacchus es lo Diu del vin, de la vegetacion e de la fertilitat.

Èra lo filh de Zeus e d'una mortala, Semele, princessa de Thèbes.

Sa patricularitat es qu'es nascut dins la cuèissa de son pair (Zeus): aquò pòt explicar son immortalitat.

Hera, la femna oficiala de Zeus, gelosa, volguèt tuar Bacchus e demandèt als Titans d'o far. Mas Bacchus tornèt nàisser. Fin finala Zeus decidiguèt de fisar l'educacion de son filh a de *nimfas* que vivián dins la montanha enrodada de vinhas.

Bacchus representa dempuèi totjorn a l'encòp la jòia, la foliá la renaissança e la fòrça.

La celebracion de sa fèsta es a la prima amb la renaissença de la fuèlha de la vinha. Representa la fèsta e es tanben lo patron dels arts e del teatre.

Samira P.

♪ La musica es una lenga_♪

Dins aquel article, vos voldriái far partejar de musicas asuèlhas, de colors diferentas, mas que parlan la meteissa lenga : la lenga del còr qu'es la musica. En Calandreta, parlan plan sovent, de partatge, de convivialitat, de dobertura sul mond. Qué de melhor que d'empregar la musica per afortir aqueste aprendissatge de vida.

Aquesta setmana, dos extraches de cançons que parlan de la ciutadanetat e de l'importància de se dobrir al mond e de viure amassa.

♪ *Escota me plan (Du bartas, Es contra ta pèl)*

Ont as fotut ton messatge? L'as perdut, es plan domatge, escampat dins quin* viatge?

Benlèu que non es pas fotut.

I a ges de país, cap d'estat ni de frontièra, que pòsca arrancar las somessas de l'amor.

Ges de gat pelat, cap de monde, cap de sèrras, que pòsca chapar mirga de tota color.

♪ *Citoyen du monde, Acte III (HK et les saltimbanques, citoyen du monde)*

Vois toutes ces frontières, ce ne sont que de sombres cicatrices

Plaies ouvertes d'anciennes conquêtes, vestiges de vains sacrifices

Tant de pauvres soldats envoyés au charbon, sont mort pour elles

quand bien au chaud, la victoire était fêtée au champagne par leurs colonels.

Il n'y a qu'un seul rêve que je poursuis, une seule phrase qui en moi résonne

Par-delà les frontières, la terre doit appartenir à tous ou à personne.

Melòdia Leymarie

* Normalament se deuriá escriure : quin

En Provençal	En lengadocian	En lemosin	En gascon
Lo rasin	Lo rasim	Lo rasim	L' arrasim
Un raïn	La pinha	La graupa	La Gaspa
Lo vin	Lo vin	Lo vin	Lo vin
La vinha	La vinha	La vinha	La vinha
Lo vinhairon	Lo vinhairon	Lo vinhairon	Lo vinhèr
Lei vendèmias	Las vendèmias	Las vendenhas	Las vrenhas
La barrica	La barrica	Lo barriu	La barrica
Caucar lo rasin	Trolhar lo rasim	Chaupir lo rasim	Horar l' arrasim

Poèma

Vos voliái prepausar un poèma per començar l'annada.

Qualques mots per tornar trobar la sensacion d'aquesta temporada d'estiu que s'acaba, per viure aquesta bèla sason per lo biais d'un agach sensible sus las causas de la natura.

Aqueste poèma es tirat del libre *Pregàrias* (2012) de l'autor gascon Didièr Tosís.

Didièr nasquèt a Dacs en 1968. A publicat poèsias, romans, pèças de teatre e ensajes dont *La philosophie à deux balles*.

Autor, compositor, interpret, que mena en meteis temps una carrièra de cantaire : *Chansons pour les humains*.

Dempuèi 2010, se consacra a l'escritura en occitan. Lo seu darrièr album *La lenga aus pòts* pareguèt en 2011.

Virginie Chibau

Sèi pas

Sèi pas si es lo huec deu sorelh de seteme lo vuèit d'un cèu deishat de nubla au blu pregond

sèi pas si es l'arsec de l'aire de seteme la hueita deus colhics qui arrajan l'horizont*

Sèi pas si es lo hred de las nueits de seteme

dab lo Carriòt d'estelas qui hala cap au nòrd

sèi pas si es lo crit deu reclam de seteme qui nos escad d'entèner tringlar la sang mei hòrt

Sèi pas si es l'aulor deus matins de seteme

la bruma qui s'aclucha chic a chic sus l'abòr

sèi pas si es lo nhac de l'arròs de seteme qui estreish los jorns e'm hèi plaver lo còr.

Didièr Tosís

*codica : segun Felix Arnaudin, segurament la mesenga primaverenca.

« **Mèfi que te vau mostejar lo morre !** »

Agach : del Vinhairon a l'expleitant agricòla....

Vaquí arribat lo polit mes de setembre... Lo mes de las dintradas, lo mes de la debuta de la davalada, e dins lo miègjorn roge, ont se sap dempuèi 1907 que cal pas tròp fa venir l'òli dels vinhairons se te vòles pas empegar una revòlta sociala, lo mes de las vendémias...

Un temps de fèsta, qu'èra ! Quand lo mond païsan èra pas encara a calòs per las injoncions de la « modernizacion ». Pas brica de maquina dins la vinhas... Lo rasim de l'annada, lo fruch de totes aqueles mesas de trabalh, lo vinhairon lo reculhissiá de sas pròprias mans. La còla tota - « *l'équipe* » en occitan qu'es passat dins lo francés coma « *la colle* »-, formava una polida familha efemèra, que dormissiá, manjava, beviá, viviá amassa lo temps d'una sason de culhida. De mond d'aquí o d'ailà que veniá partejar aquel moment de labor e de bonur. Lo menaire - « *le meneur* »- balhava lo ritme de la copa. **Mèfi!** Que degun lo deviá pas passar davant! Chic chic chic, cadun amb son secator, lo naz forrat dins las socas fins al còl, e l'esquina un pauc dolorosa de tan se plegar, s'emplenava de rasims lo farrat que lo portaire te veniá tirar dins las semals. « **Farrat!** », « **Farrat!** » que cridavan las femnas ! « Mesfisa-te que te vau agantar per quichar lo rasim! ». Quand las semals èran plenas, caliá plan quichar lo rasim per ne far dintrar d'autres! Mas èra mai que mai un biaís per far de jòcs de seduccion ; ieu cresi. Lo mond aimava plan far de galejadas per aleujar la penibilitat del trabalh. Quitament se degun contrarotlava pas se se doblidava pas de pinhas sus la soca, quand se'n trapava una, soleta, te perseguissiá dins la vinha tota per te mostejar lo morre! « **Mèfi! Que te vau mostejar!!!** ». E vaquí lo collèga que t'empegava lo rasim sul visatge per te mostejar de son chuc. E las jornadas èran ponctuadas de moments aital de jòcs e de rire. Quitament los enfants èran de la partida! En aqueste temps, èra autorizat de mancar l'escòla pendent quinze jorns per anar ajudar la familha per las vendémias. Fin finala, la còla tota s'amassava dins la vinha pel dejunat. Un moment de pauseta per recompensar l'esfòrc al entorn d'un bèl cambajon o de qualques alencadas. A! Las vendémias... mai qu'un moment de trabalh, èra un moment familhal, social e cultural que ritmava la vida del mond païsan. Un moment de convivéncia entre lo vinhairon e sa vinha, un moment de celebracion viventa de la fertilitat de la natura. Los nòstres ancians fasián part d'ela...

De vinhairons? Sabèm pas çò que ne demòra. Uèi, son pas gaire nombroses... Que las politicas agricòlas nacionalas e europencas los nos an totes tornats en expleitants agricòlas. « Se cal mecanizar! » que diguèron. « Cal produsir! ». Èran los mots d'òrdre de las politicas publicas cap a mond païsan. E vaquí, uèi, una maquina te val dètz òmes e te cal multiplicar ta superficia per èsser « rentable ». E mai, te botèron un fatràs de mesuras normativas e administrativas per transformar los païsans en cap d'entrepresa. Lo progrès çò disent... « Expleitants »... D'expleitants qu'*expleitan* la tèrra. Pecaire, ara lor disèm quitament « *pollueur-payeur* ». Après lor aver tot bolegat lo biaís de far, vaquí que lor es reprochat! Ne veson de totes las colors, los nòstres païsans. De còps que i a, se disèm qu'an plan rason de far petar los rasims de la colèra...

Ongan, la tendéncia actuala es de tornar inventar la polvera. Fasèm de « Bio », d'agricultura manuala, reinventam amb de conceptes tecnicos, tot çò qu'en fait èra lo ligam natural dels vinhairons amb la vinha. Dins los rets alternatius, se parla de desvolopar las economias cooperativas, en luòc de l'economia competitiva capitalista dins las que sèm... Mas per memòria, las primièras cooperativas agricòlas foguèron inventadas pels vinhairons de Miègjorn, dins Erau, i a mai d'un sègle... A Mauraussan en 1901, Marselhan en 1903 e Frontinhan en 1910...

La collaboracion, la solidaritat, e lo respècte del viu son las valors qu'aquestas gents de la tèrra an dins las tripas dempuèi totjorn...

Alara pels vinhairons d'Occitania nòstra,
E per celebrar coma cal la vendémia,
Levam un bèl gòt de roge als vinhairons,
E lor desiram

SANTAT E LONGA VIDA!

Maud Moureau e Elena Weisslinger

Bricolatge

Fabricar ua gaspa d'arrasim en mairau

Materiau :

- duas huelhas de papèr colorat A4
- ua huelha de papèr negra
- cisèus, pega, un gredon de papèr

Descopar 10 bandas largas de 5 cm dens las huelhas de papèr colorat.

Pegar las extremitats de cada banda ta obtièner 10 ronds.

Juntar los ronds : har ua linha de 4, ua linha de 3, ua linha de 2 e guardar lo darrèr.

Assemblar las linhas las uas en devath de las autas ta formar ua piramida, de la mei grana dinc a la mei petita.

Dessenhar e descopar ua rafla (coda qui tien l'arrasim) dens lo papèr negre.

Pegar la rafla au som de la gaspa.

Stefania Vaissière

Mots crosats

Elena : Ai lo pel a las espatlas e pòrti de clucas.

Virginia : Soi a agachar a man esquèrra e ai lo pel astacat.

Melòdia : Ai de clucas sul cap e de polits pendants d'aurelhas.

Simon : Soi un òme qu'agacha a sa dreita.

Jesús : Ma cara a fòrças pels en bas e pas brica en naut.

Samira : Soi una dòna, agachi a ma dreita e ai un polit colar.

Clara : De la cara, soi la mai tesselada de totes.

Stefania : Ai lo pel long e pòrti un serra-cap negre.

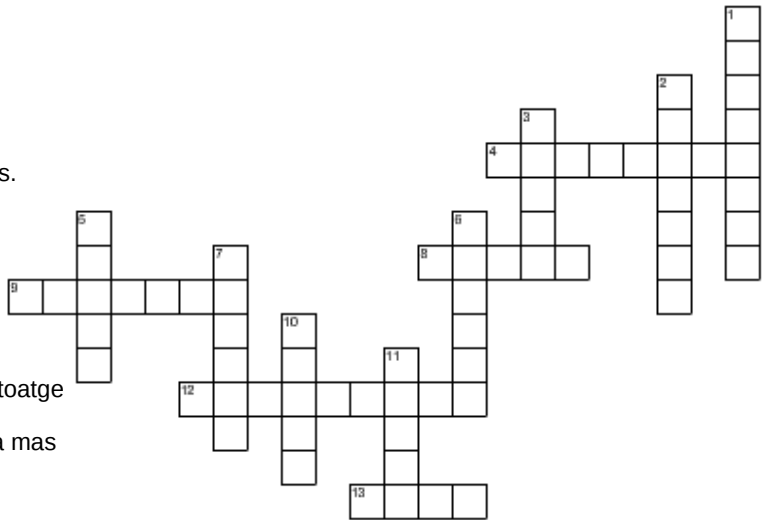
Elodia : Ai lo pel a las espatlas e soi enrodada de femnas.

Beneset : Ai una barba e agachi a man dreita.

Julia : Ai lo pel estacat, de pendants d'aurelhas e un polit tatoatge d'estèlas.

Priscilha : Ai lo pel long, los uèlhs macats, sembla la lassiera mas es un present de naissença.

Maud : Ai lo pel a las espatlas e pòrti un polit colar.

1- la nèu ; 2- l'òme ; 3- la mar ; 4- la lenga ; 5- lo fuòc

Dessenh e jòc fargats per Priscilla PERES

Lo Bonastre, jornal a gratis
D'escampar pas per carrièra
Responsable de publicacion : Patrici Baccou
Cap redactritz : Clara Bour
Mesa en pagina : Simon Brändli Barbança

Establiment APRENE
MVA boita de letras n°116
15, carrièra del General Margueritte
34500 Besièrs

Tel. 04 67 28 75 36
www.aprene.org